

Eleatství jako „nákaza“

Tzv. „elejský virus“: je to jakoby „nákaza“ myšlenkou, že čas není nic jiného než pouhá sukcese bezčasových okamžiků, takže pravá (opravdová) skutečnost je vždy jen prezentní „hic et nunc“, takže eo ipso nemá žádnou minulost a žádnou budoucnost („nebylo nikdy a nebude – jest nyní, najednou celé, souvislé, jedno“ – zl. B 7 a B 8); myslíte, že je nutno to na tomto místě vysvětlovat? Jazykové vyjádření má přece dobrý smysl jen tehdy, když poukazuje k něčemu, co v sobě samém neobsahuje jako svou součást; tak bychom mohli dělat vysvětlivky ke všem, a pak vysvětlivky k vysvětlivkám, atd. až do nekonečna – či spíš vyčerpání sil. Filosofická myšlenka není ničím, co by bylo možno vystříhnout nebo vyříznout ze souvislostí, izolovat a tak jaoby „upřesnit“, ale vždycky je něčím víc, než čím je, vede dál. Pokud jí chceme porozumět, musíme se jí nechat vést dál, nemůžeme ji „stabilizovat“ nějakým vydělením a osamocněním. Myšlenky takto chápané rozumíme vždy jen do jisté míry, totiž do té míry, do které se jí necháme vést dál – a jakmile už dál nemůžeme, musíme buď sebekriticky přiznat, že jsme selhali (takže to musíme zkoušet znovu), anebo musíme nahlédnout (ale vskutku „nahlédnout“, „nazřít“ a také to náležitě zdůvodnit), že to byla myšlenka vadná, nedostatečná nebo falešná. A protože myšlenky se často „šíří nákazou“ (a to i ty „pravé“), jejich rozšíření nemůže být nikdy dokladem jejich správnosti a opravdové platnosti. Některé myšlenky se mohou rozšířit nejen v jedné době, ale mohou postihnout celé generace, ba celé desítky generací, celá staletí a dokonce tisíciletí. Jednou takovou takřka fatální nákazou je právě zmíněná elejská myšlenka, jak ji známe ze zlomků Parmenidových, Zénónových a dalších Eleatů.

(Písek, 090724-2.)

(Pozn.: pro odpověď Janu Hronovi.)